

TANULMÁNYOK

KEDEI MÓZES (közlő)

VALLOMÁS MAGUNKRÓL MAGUNKNAK (2. rész)

Simén Domokos csíkszeredai lelkész

44 évi lelkészi szolgálat után számot adni arról, hogy mit jelentett unitárius lelkésznek lenni, hivatásunk szerepét megélni és megírni, olyan mintha a magam temetési beszédét mondanám. Legyen!

1951. szeptember 1-én az V. teológiai évre, mivel Sepsiszentgyörgy nem fogadott, Küküllőszéplakra kerültem, hol alig egy pár lélek őrizte a romos templomot, Nagyteremi és Vámosudvarhely pár lelkes szórványokkal. A még meglevő földek részes jövedelme őrizte meg azt a pár lelket is. A szakdolgozat megírása mellett a templomot teljesen megújítottuk közmunkával. Fizetésem a sorkoszt volt.

1952-ben a püspök úr az anyagi és lelki csődbe jutott Székelykálba nevezett ki, honnan az előző lelkész mindent romba hagyva, ő maga is hivatásában csődbe jutva, állásáról lemondott, gazdálkodott. Díjlevelet sem tudtak adni, csak a lelkészi lakást és az állami fizetést. Föld nem volt, de a vidék legtöbb kulákja az én hívem volt. A vezetőséget megújítottam fiatalokkal, kik az akkori divat szerint szenvedélyes futbalisták voltak. Hívtak és mentem (a káli csapat 9 tagja benne volt az egyházi vezetőségben). Atlétizálni akartak, atlétikát tanítottam, mivel az országos válogatottban voltam azelőtt. A fiatalok vitték a közömbös öregeket, és az élet megindult. Csak az első télen kellett a hátamon húznom a télire való nyers fát, kenyeret Vásárhelyen vásárolnom (16 km), a következő két évben már díjlevelet állítottam és a koldus sorsból kikerültem. A templomot levakoltuk, újra fedtük zsindely helyett cseréppel (a toronyóra újrafestését én kellett elvégezzem, mert az álványra senki nem mert kimenni). A lelkészi lakás hitvány fedelét megújítottuk, az egyházközséget úgy adtam át 1955-ben, hogy a következő lelkész tíz évig gond nélkül megélt. Sajnos az államosított, de tulajdonunknak tartott tanító-énekvezéri kert tulajdonjoga miatt nézeteltérésem keletkezett a helyi és rajoni vezetőség között, - a kilenc unitárius nem ment el futbalozni, errefel a hatalom megmutatta erejét, minden héten valamiért pénzbírságot rótt ki rám. El kellett mennem 1955-ben.

Ádámosra egyhangúan meghívtak, elfogadtam. Ádámos szórványvidék, vegyes lakosságú (akkor még 52%-a magyar, mikor eljöttem, a beköltözőkkel 70%-a ortodox vagy román). A falut magyar, román és roma lakosság lakja.

A faluban 5 templom és 4 felekezet volt, a görög katolikus és a zsidó egyház megszűnt. Az 1920 előtti nemzedék még magyar iskolába járt, 1945 után az államosításig volt unitárius iskola 3 évig, de többet történelmi tudatot, gyökérezést a hívek nem kaptak a valamikori jobbágyvidéken. A régi nadrágos papkép élt a hívekben, aki az urakkal tart. Új lelkészképet kellett kiépíteni, a bizalmat kiérdemelni és nemcsak az unitáriusokban, hanem a falu összmagyarságában. Ezért nem tettem különbséget a különböző szervezetek és társulások alapításakor a felekezeti hovatartozás miatt. Minden magyar papja voltam, "a mi papunk", így neveztek. Négyzólamú férfidalárdát szerveztem, mely temetések és egyházi ünnepélyek alkalmával mindig szerepelt. Egész télen hetente kétszer jártak próbára, amikor nem csak szórakoztak, hanem tanultak történelmet és egyebet is.

A nőket az Edényegyletbe fogtam össze, úgy szervezve meg, hogy 300 személy részére minden szükségeset beszereztünk a padtól-asztaltól, a sőtartóig. Egy temetkezési segélyegyletet szerveztem, melynek tagjai sírt ástak, hantoltak, a temetésen pénzbüntetés terhe alatt megjelentek és a temetési költséget segélyként kapták készpénzben. 60 évi megszakítás után a karácsonyi kántálást újra beindítottam. Minden évben egy vasárnap a "temető napja" volt, mikor minden háztól egy felnőttnak a temetőben meg kellett jelennie. A felesleges jövéseket kivágták, a ledőlt sírokat felállították, a hasznavehetetlen helyekre szilvafát ültettek, amit ők hoztak és utána ők gondoztak. A temetőre felmenet egy hosszú betonjárdát építettek. A műemlék templomot kétszer megjavítottuk, mert határozatot hozattam, hogy minden tíz évben meg kell javítani. A templombelsőt új terítővel látták el a hívek, a régi orgonát megjavítottuk, a lelkészi lakásnak verandát építettünk és levakoltuk, kimeszeltük. Kályhával és csillárral szereltük fel a templomot, bekötve a gázt és a villanyt. Kb. 300 méter betonjárdát építettünk közmunkával.

A nehéz időkre való tekintettel úgy szerveztem meg az egyházközségi életet, hogy akármi következik, a lelkészi szolgálatot kivéve, az élet nem szűnik meg. Mindennek volt felelőse (elnöke): pénzbeszedő, pénztáros, gazdasági felelős, temetőgondnok a sírkijelöléshez, közmunka-szervező, dalárda elnök, edényegyleti elnök, temetkezési társulat pénztárnoka, kik minden év végén a külön tagjaiknak közgyűlésen be kellett számoljanak. Az összes jelentések után tartottuk meg az egyházközségi közgyűlést, a vezetők jelenlétében. Saját erőből, egyetlen lej külső segítség nélkül egy lelkészi lakást vettünk, egy hónap alatt át is íródott az egyházközség nevére, Főhatóságunk utólagos engedélyével.

1977-ben nevezett ki a püspök úr Csíkszeredába és szórványaiába, a frissen szervezett és árván maradt egyházközségbe. A hívek a rendszer kényszeréből kerültek ide, a 120 ezer lejes lakásvásárlási adósság és a lokálpatriotizmusuk miatt a szülőfaluba tartottak. 1977-ben 70 nyugtát vágtam le, melyben a perselypénzek is benne voltak. Ki kellett építenem a helyhezköthető egyháztudatot. A más felekezetek elég ellenséges, ill. nemkívánatos közösségnek néztek. A vegyes házasságban élő híveknek kisebbségi érzést keltett, mikor a más templomokban negatív példaként prédikáltak rólunk. Az első istentiszteleten haton voltunk jelen, a másodikon heten. A lassú munka

módszerét kellett választani és nem a gyors látványosságát. Az volt a szerencsénk, hogy az állami hatóságok kevés létszámunk miatt számba sem vettek.

A hívek lassan kezdtek az egyházközséghez kötődni. 1980-ban az addig megkonfirmált növendékek felét már Csíkban kereszteltük és nem a szülőfaluban. Az úrvacsoraosztásban a százas létszámot az anyaegyházközségben legelőször 1982 karácsonyán értük el, de kezdetben 13 személyes úrvacsoraosztás is volt. 1989 előtt az ellenségkép nem mi voltunk, és a kötődést lassan ki lehetett építeni. A beszerveződőkkel és az áttérőkkel a lélekszám megkétszereződött, így az egyházfenntartók száma a sokszorosára nőtt. A 24 szórványban nem az állami hatóság volt az "ellenség", hanem a helyi egyházi közösség, kivéve Gyergyószentmiklóst.

Ezek után felelhetek arra a kérdésre, hogy mit jelentett unitárius lelkésznek lenni 1989 előtt:

1. Vállalást: a rendszer korlátozta keretek között a közellenség szerepét, nyilvános csúfolódást, megalázást, akadályoztatást, napi fenyegetettséget, az alapvető emberi jogok naponkénti sárba tiprását, a naponkénti csendes belső lázadást, de a mások nyomorúságán keresztül a hivatás vállalását, a társadalmi életből a kizártságot, az örökös ellenőrzöttség napi tudatát, a kényszer-elszigelettséget.

2. Vállalni népünk sorsát, megértve vagy meg sem értve. Úgy lenni unitáriusnak, hogy tudni azt, hogy a szórványban nem csak unitáriusok élnek, hanem mások is magyarok, értük is dolgozni kell. Az erkölcsi csődvilágban kiérdemelni a köszikla példát. A totális szegénységben és az erkölcsi csődben a hívek lehetőségéből a maximumot kihozni az egyház minimális előmenetelére.

3. Vállalni a régi hagyományok felelevenítését, új közösségeket létrehozni az egyház keretében és védnöksége alatt.

4. A múlt iránti tiszteletet kimunkálni, hagyomány és történelmi gyökereket adni, a "régieket" (műemléktemplom, régi sírkövek stb.) intézményesen és közösen megvédeni, vigyázni rájuk, gondoskodni róluk.

5. Vállalni a sokszori felelősségre vonást és naponként készen lenni a börtönbe menésre.

6. Történelmi és irodalmi, egyházi nagyjainkról a prédikációkban és alkalmi ünnepeken megemlékezni.

7. Készen lenni mindenféle tanácsadásra: gazdasági, kertészeti, ügyviteli, jogi, orvosi stb.

8. Bizalmas lelkészi-baráti körben (3 személyes) minden gondunk megosztani, prédikációkat közösen összehozni, a bizalom erőforrásában.

9. Egy olyan jelképes, példázatos beszédstílust és szóhasználatot kifejleszteni, ahol a szavaknak, képeknek, hasonlatoknak több értelme van. A néma ellenállás jelbeszéde volt ez. Önvédelem is.

Összefoglalva: apró kiegészésekkel vállalni népünk s önmagunk.

II. Hozott-e változást a 89-es fordulat a lelkészi szolgálatban? Hozott.

1. A párt vezette szorítás látszólag megszűnt, meghonosodott a szabadság társadalmi életünkben: a szólás szabadsága, a nyílt beszéd büntetlen lett.

2. A civil társadalomba a magunk helyén be lehet illeszkedni. Szolgálatunk és munkánk után elismer az azelőtt ellenséges város: a csíki RMDSZ vezetőségi tagjának választott (az országos Etikai Bizottsági tagságot visszautasítottam Brassóban), a városi 10-es körzet elnökének választott, ez voltam 4 évig.

3. A magyar testvéregyházközségekkel sikerült a közösséget, ökuméniát megtartani, habár voltak nézeteltérések, nem személyes, hanem a különböző egyházi törvények miatt (reverzális, történelmi múltunk helytelen ismerete).

4. A várost megmozgató események, nemzeti ünnepeink, iskolanyitás-évezáró, közös istentiszteletek, hivatalos protokoll események nem történnek meg úgy, hogy minket is ne hívnak. Nem a közösségek részéről van az akadályoztatás, hanem még a középkori felfogás él egyesekben, mikor a templomépítési kérényünk "elvesz" a hivatalban.

5. Nyíltan végezhetjük egyházi munkánk és az ökuménia közösségében a megmérettetés előnye fennáll. Nőszövetségünk és Ifjúsági Egyletünk szervezése nem ütközött akadályba.

6. Egyházzédelmünk nyíltan végezhetjük, a helyi lap lehozza mindig írásunkat, akár társadalmi, akár hitvédelmi tartalmú.

7. Gondolatainkat az egyházi sajtóhoz vihetjük félelem nélkül.

8. A Vallásügyi Hivatal közvetlen teljhatalma egyelőre megszűnt.

9. Külföldi kapcsolataink szabadok: évente kétszer is tarthatunk előadást, ökumenikus összejöveleteken szabadon képviselhetjük határokon túl is egyházunkat. Ugyanakkor a külföldiek akadály nélkül jöhetnek hozzánk, prédikálhatnak, szabadon mozoghatnak. Kapcsolatokat teremthetünk, a sajtótermékeik bejöhethetnek hozzánk. Ablak a világra.

10. A felelősebb állásban lévő híveink nem álnév alatt, hanem nyíltan vállalhatják egyháztagságukat, jöhetnek templomba, lehetnek egyházközségi vezetőségi tagok.

11. Értékelik az egyházat és a lelkészt mindenütt a társadalomban.

III. Mit kellene tenni, javítani, változtatni az eredményesebb szolgálatért?

Felkészültebb teológusokkal kellene előállnunk, kik a mai idők kívánalmi szerint vannak nevelve. Nyelvtudásuk: angol, német, román magasabb szintű legyen. Lehetőséget adni, bár egy fél évre, külföldi tanulmányútra, amiért használható írások fordítását megkövetelni. Többet a doktori cím elnyerésére ösztönözni. A lélektan tanítása a teológusoknak hasznosabb lenne, mint a görög és héber. Szükség lenne állami jogismeret tanítására, valamint a modern gazdaság és kertészeti-állattartási ismeretek elsajátítására is. A parókiára, az egyházközségi életre nevelni őket és nemcsak az elméletre.

A teológiára szándékozóknak egy alapos ismertetőt kellene adni a felvételi előtt, hogy megtudják, mit jelent unitárius lelkésznek lenni a gyakorlatban, mit kell vállaljon, van-e "irodalmi vénája", rugalmas-e, lelkileg ép-e? stb. Illemtan alapszabályt tanítani. Felekezetünk önvédelmére felkészíteni (szórvány, reverzális, a kisebbség kisebbsége lenni, a nyári szünetekben vezetés mellett a kihalt egyházközségek templomait, lelkészi lakásait tevélegesen, vakolókanállal és ácsszerszámmal javítani, hogy ha kell, azt is elvégezhessek egyházközségükben).

2. A lelkészeket rávezetni arra, hogy nem a megmérettetésért, hanem az unitárius irodalom kilombosításáért, a másként látás megmutatásáért az unitárius sajtóban mindenki kötelezően jelentkezzen írásával. Az elvont és sokszor "gyakorlat-idegen" előadások helyett - vagy mellett - a mindennapi kérdésekről kellene vitafórumot indítani. Gondjainkról, legalább körönként, nyílt ke-rekasztal beszélgetést kellene tartani, őszinte alapon, hogy egymástól tanulhassunk, mindnyájunk gondja közügy lehessen.

Kitalálni annak a módját, hogy minden lelkész az adott körülmények között megkaphassa fizetését és minden nyugdíjas a megillető nyugdíját. Egye-temes intézkedés: meg kell állapítani, hogy mennyi Erdélyben egy Unitárius Tagság, s az mindenhol egyenlő lenne. A felmérést semleges bizottság állapí-taná meg, s az elosztást is. Ezen kívül alapot kellene teremteni a műemlékek karbantartására, templomok építésére, s ahol ennél többre akarnak jutni, azt helyileg oldják meg.

A tűzbiztosítást meg kell oldani.

Az unitárius nevet viselő vagy vonatkozású létesítményeket az egyház ellenőrzése és támogatása alá kell helyezni.

Egyházközségeinkről egy rövid, tömör történelemkönyvet írni, műemlé-keink ismertetésével és azt videofilmen szemléltetni. Ez az egyházi nyomda felállítását és egy videokamera beszerzését igényli.

Tegyük gyorsabbá a kommunikációt: temetések és templomi ünnepé-lyek esetén. A szórványkérdést megoldani, anyagilag támogatni: a naptárt és az Unitárius Közlönyt adjuk ingyen szórványhíveinknek.

Az egyházi fegyelmet lent és fenn egyformán betartani.

A testvéregyházi kapcsolatot tudatosan és rendszeresen kiépíteni.

Egyházi, hagyományi, történelmi stb. fehér foltjainkat felfedni, megis-merni. Az unitarizmusról a mass médiában többet mutatni, rendszeresen.

Szervezeti Szabályzatunk napi friss legyen, fedje be a holnapi igényt is. A különböző iskolás csoportoknak tantervet készítenia modern pedagógiai el-vek alapján.

Jakab Dénes szentábrahâmi lelkész

1. Mit jelentett unitárius lelkésznek lenni 1989 előtt?

A nép között élni, a nép mellett maradni, a nép elé kiállni. A "nép" alatt azt a szűkebb értelemben vett nemzeti közösséget és társadalmi réteget értem, amelyből való vagyok. Családunk, a rokonság, a falu és a vidék sorsának át-élése a háború utáni - főleg az ötvenes évek viszonyai között - erős kötődést teremtettek bennem népem iránt. Láttam a falun élő értelmiség és közigazga-tási-politikai vezetők elszakadását és a néppel való szembefordulását. És lát-tam egy embert, aki egyedül volt a népé. Ez az ember a siménfalvi unitárius lelkész: Gellérd Imre volt. Az ő jelentőségét eltúlozni nem akarom, de példa-adása döntő szerepét el nem hallgathatom. A szűkös anyagi körülmények kö-zött elvégzett teológiai tanulmányok után sietve igyekeztem kijutni egy élő gyülekezetbe. Pedig Juhász István rektor nagyon biztatott a továbbtanulásra, a doktori cím megszerzésére, de én falusi lelkész akartam lenni.

Az előbb említett fő okok mellett - elismerem - csábított a természet, s általában a falu idillikus színben mutatkozó világa is.

Nem mellékes az anyagi szempont sem. Az unitárius lelkészi pálya megfelelő megélhetést is biztosított az olyan szerény-igényű embernek, mint amilyen én voltam.

Ilyen előzmények után kerültem 1960 őszén egy áldott kicsi gyülekezetbe: Homoródújfaluba. Huszonkettedik életévemben vállaltam az én népemmel a sorsközösséget. Éltem az ő sorsát, munkáját gyakoroltam, öltözködését, étkezési szokását, társalgási modorát átvettem. Mindez olyan természetes volt nekem. Tudtam azonban azt, hogy ennyi nem elég. Az "elvegyülni és kiválni" költői cél bennem is megvolt. Tudtam, hogy nekem ki kell állni a nép elé. Nemcsak amikor prédikálok, de példát is kell mutatni a vallásos életre. Nagyon megjegyeztem Lőrinczi Laci bácsi véleményét: "A lelkésznek jó, mert még vasárnap is dolgozhat." Példát mutattam a megbocsátásban is, s tizenhárom évi szolgálat után büszkén mondhattam el: úgy megyek el innen, hogy egy haragosom sincs. Vigasztalni is tudtam, mert - most tudom - egy fiatalnak könnyű vigasztalni. De ki kellett állni a "végigmérő" szemek elé is, akik "szúrós szemmel" mértek végig rajtam; akik sajnáltak, hogy ilyen fiatalon egy "halálraítélt" foglalkozást választottam, s egy elhaló intézmény képviselője vagyok. Meg kellett szokni, hogy a tanult emberek közül, ahogy akkor Bencző Dénes mondta "csak a sofőrök mertek barátkozni velünk." A gyűlöletet is vállalni kellett, mert "a klerikális reakció" tagja lettem. Ki kellett állani a sejtítkárok, milicisták, aktivisták elé is, és az egyházi vagyont kellett védeni, az egyházi ünnepeket megtartani. Volt olyan is, hogy a karácsonyfa ünnepélyt tiltották a télapó javára, az úrvacsoraosztást csak estére engedték a mezőgazdasági munkák előmenetele miatt... Egyszóval ki kellett állni az ellenség elé, az egyházi élet fenntartása érdekében. Ez volt az unitárius, a református, az evangélikus és a katolikus lelkész sorsa. Voltunk, akik könnyebben megúsztuk, de voltak akiket nagyon megtört, mondhatni derékba tört ez a sors.

A homoródújfalvi 13 év után ez folytatódott 1973-1989 között is, Szentábrahámon. A különbség a gyülekezet nagysága, a szolgálat mennyisége mellett élettapasztalataim mennyiségében határozható meg elsősorban. Aztán még abban, hogy ott a vallásosság, az egyháziasság élénkebb, itt az érdeklődés lazább a templom, a lelkész iránt. Szentábrahámon az anyagi feltételek jobbak, és már 89 előtt is jobbak voltak a hivatalos vezetőkkel való tárgyalási lehetőségek is.

2. Hozott-e változást a 89-es fordulat a lelkészi szolgálatban, s ha igen, miben?

Hozott. A változást így foglalhatnám össze: megnőtt, nehezebb, súlyosabb lett a lelkészi hivatás. Miben látom ezt?

Nagyobb a lehetőség, többszörösen nagyobb a terület és a feladat. Egyházi téren az egyletek beindítása és működtetése, a valláserkölcsi nevelés iskolai és egyházközségi gyakorlása időben és erőben többet kér a lelkésztől. E mellett nemzetiségi, közigazgatási, gazdasági elvárások is jelentkeznek - az átmeneti időszakban - a lelkész előtt.

1989. december 22-én engem ültettek a régi párttitkári iroda asztalához, hogy elnököljek a Front megalakulásánál. Most is köri és központi nevelésügyi bizottsági tag vagyok, elvállaltam a székelykeresztúri Unitárius Gimnáziumban a hitoktatást. Heti 11+4 órát tanítok a vasárnapi, ünnepi, szertartási szolgálatok mellett. Tevékenykedtem az RMDSZ-ben, tanácsstag, társulási vezetőtanácsi tag vagyok és sok alkalmi ünnep szónoka, előadója, e mellett a háztáji gazdaságom is fenntartom.

Nagyobb a lelkészi hivatás tekintélye. Különösen a hivatalosak előtt. Én már attól félttem magamat, lelkésztársaimat és egyházamat, nehogy a párt és az aktivisták szerepét vegyük át. Nehogy ezzel a máról-holnapra megnőtt tekintéllyel visszaéljünk.

Nagyobbak a gondok és több a csalódás. Gondot okoz falvaink előre-gedése, az elvándorlás, a munkanélküliség, az infláció. Túlteng a szabadság - ez is gondot okoz. 89 előtt tudtuk, hogy honnan várjuk a támadást, ma nem tudjuk, hogy mikor vágnak mellbe egy szóval, és nem tudjuk, hogy ki lesz az. Most kap hangot az a társadalmi réteg, melyet az elmúlt 45 évben "neveltünk". 89 előtt azért volt elviselhető a lelkész, az egyház ellenségeivel való szembenállás, mert egy tudat erősített, vigasztalt, elégtételt adott. Ez a tudat az volt, hogy a népért, az én fajtámért, az én egyházamért szenvedek: és ők ezt tudják, látják, érzik. Ezért tisztelnek engem, és meg is védenek engem, ha a helyzet ezt kívánja.

89 után azért nehéz a nép előtt állni, mert korrupttá, közömbössé, iriggyé, idegbeteggé váltak sokan. Ezek a "demokrácia" nevében mindegyre nekirontanak egy-egy lelkésznek is, s nem tudom, hogy most ki véd meg az én népemmel szemben, ha az apróbb konfliktusok nagyobbakká válnak.

Az általános csalódottság kiábrándulttá, fásulttá, közömbössé, az üzleti szellem térhódítása önzővé, rideggé, számítóvá tette híveinket, s a vele sorsközösséget vállaló lelkészt is "kinézi", nem veszi be maga közé. Ezért súlyosabb dolog ma lelkésznek lenni.

3. Mit kellene tenni, hol kellene javítani, változtatni, hogy lelkészi szolgálatunk hatékonyabb és eredményesebb legyen?

Mit kellene tenni? - A lelkészeknek jobbakká kellene lenni.

Többet kellene a hívek között lenni, ismerni őket és ismertetni mindazt, ami a hivatásunkhoz tartozik. Többet foglalkozni velük, többet foglalkoztatni őket.

Többet kellene tanulni, szakterületünket jobban ismerni. Teológiai ismeretünket felújítani, a Bibliát okosan használni, új ismereteket szerezni. Főleg a lélektanra gondolok, de e mellett az általános műveltséget is emelni kell.

Többet kellene tűrni: türelmesebbeknek, megértőbbeknek, megbocsátóbbaknak kellene lennünk. Ehhez lelki gyakorlat, jó családi, baráti légkör kellene. Egy szóval: jó volna, ha erősebb lelkületűek lennénk.

Az anyagi igények rendezése, az alkohol veszedelmétől való tartózkodás, az érdekhajszolás, a pénzéhség, a luxuséletmód igényléséről való lemondás. A korrupciós jellegű kapcsolatok és üzérkedésektől való elhatárolódás és minden nagy lekötöttséget igénylő hobby vagy mellékfoglalkozás mérsékelése lenne egy újabb feladatunk.

Élni kellene a kollegialitást. A lelkészek közötti szolidaritás sokkal erősebb kellene legyen. Ideális lenne, ha a lelkészeknek a lelkészi karban lennének a legjobb, a legőszintébb barátai.

Az evangélium ügyét, az egyház ügyét kellene a legelső helyre tenni a mi életünkben is. Ilyen szellemmel tudnók egymást lelkipásztori gondozásban részesíteni.

Intézményes formában ezen a téren sokat jelentene, ha a lelkészkerők és az Egyetemes Lelkészkerő élő szervezeté válna.

A lelkésznek több munkatársra volna szüksége az egyházközségekben. Addig is, amíg valami ebből megvalósul: "hordozzuk ezt a kínszenvedéstől virágzó életet... ahogy lehet".

Keresztes Sándor homoródszentpáli lelkész

1. Őszintén bevallom, hogy nem a hit általi elhivatás, hanem népem iránti szerelmem, népem megmaradásának, jövőjének féltése, s ennek érdekében valamit tenni akaró vágy indított a teológiára. A későbbiek során gyökeresen megváltozott bennem a 60-as évek brosúráival belémsúlykolt "hivatalos" világszemlélet, elmélyült a hitem, de mellette megmaradt a korábbi célkitűzésem is: megtartója lenni egy fészekaljának, ami Egyházam által reám bízatik.

Ezt a célkitűzést csak a vallásos nevelkedéssel lehetett megközelíteni, mert csak ez adhatott az embernek feloldást a földi félelmektől, bizonyos fokú mártírhajlamot, amely együtt vallhatja az apostollal: "az életem sem drága, csak hogy betölthessem..." És én vállaltam is tehetségem szerint az "álmaimat", sokszor összeütközésbe kerülve "józan, praktikus gondolkodású" közelállóimmal, akik különböző jelzőkkel illettek, mert nem személyes, vagy nem családi egzisztenciám munkálása, hanem a kockázatos "magyarkodás" határozta meg mindennapjaimat. Mégis úgy éreztem: a fejszoválókkal szemben nekem van igazam, hogyha makro-méreteken nem is, de mikro-méretben "megválthatom" a népemet. Nem egy rövid visszapillantást, de regényt lehetne írni azokról a lelki vívdásokról, amelyeket megvívtam, arról a belső útról, amelyet megjártam. Jó volt látni és érezni azt, hogy az én "hullámhosszomon" halad a népem, hogy olyan eszmények irányítják tetteiket, gondolataikat, mint amilyenek engem is mozgatnak: hogy úgy akarnak élni, amely a megmaradást ígéri.

Anyagi fizetésem sohasem volt méltányos - más szellemi kategóriákhoz viszonyítva -, de nem számított: lobbogva, holdogán tettem a dolgomat, mert lelkieken kárpótlódtam. Milyen csodálatos volt, amikor Csehétfalván a templomot javítottuk. Deszkát, zsindelet a toronyra, rézhuzalt a villámhárítóhoz s más egyebeket hivatalosan nem lehetett beszerezni, úgy kellett hozzájutni "mellékutakon", ahol szüntelenül ott volt a törvénnyel való ütközés lehetősége. Hogy ez ne történjen meg, hogy papjuk nehogy bajba kerüljön, megmozdult a falu, s megmozgattak minden ismeróst, minden kapcsolatot, megkerestek minden átjárót. Pálpatakáról éjszaka lopva úgy szállítottuk haza az autórakomány zsindelet, hogy erdészek, beavatott "rendőrök" vigyázták az utat, nehogy véletlenül egy ellenőrzésbe szaladjunk. Nem egyedülálló ez a példa, de érzékelteti, hogy mit jelentett lelkésznek lenni 1989 előtt. Borotvaé-

len járni, s mégis érezni a hivatás boldogságát, mert mögötted volt a nép, mert érezted, szükség van reád, kell amit csinálsz.

2. "A mostról" keserűség nélkül nem lehet írni és szólni. Nem az önsajnáltatás keserűsége ez. Hasonlatos a "látván a várost, síra azon" jézusi keserűséghez. A közösség nyilvánvaló romlásáért érzett keserűség..., a vesztünkbe rohanás keserűsége. Mert afelé tartunk. Amit nem tudott elérni a volt rendszer egyházellenessége: a lelkek kohéziójának széttördelését, egységünk megbonthatását, soraink szétzilálását, s ennél fogva megsemmisülésünket, azt most a gyors meggazdagodás vágyától megvadított önzés végrehajtja. Tudom, hogy mindezt lehet magyarázni gazdasági, politikai és társadalmi okokkal, de felmentést, sőt zöld utat adni számára nem szabad. Az egyháznak a megtartó szerep jutott az emberiség életében; az erkölcsi iránymutatás ma életfontosságú, ma a "lenni vagy nem lenni" súlyos kérdés idejében. Ezer seb borítja jelenkori életünk testét: mézárszék a világ, életterünk szennyezettsége a katasztrófával határos terrorizmus, kábítószer, munkakerülés, munkanélküliség, az ifjúság lelki és erkölcsi nihilizmusa, hogy csak egy párat említsünk.

Az elmondottak csak még inkább aláhúzzák az egyház erkölcsi küldetését és feladatát.

A lelkész csak úgy tudja betölteni vállalt hivatását, csak úgy tud valóban lelki-szellemi-erkölcsi vezetője lenni a rábízott közösségnek, ha neki és családjának legalább a létminimuma biztosítva van anyagilag. A család megélhetésének gondjai felemésztik energiánk java részét, ezért nem jut elég idő és erő a közösség életének megszervezéséhez. Önhibánkon kívül kell elpazaroljunk szellemi gazdagodásunk lehetőségeit; így őrlődünk az egzisztenciális kérdések és az eszményi elvárások malomkövei között. Ez hosszú távon nem lehet megoldás sem a lelkésznek, sem a népnek, sem az Egyháznak.

3. Hol és miben lehetne javítani? Először is szükség van az Egyház teljes szellemi és szervezeti megújulására. Egyházunknak gazdag történelme van, amire büszkék vagyunk, de nem elég mindig csak a múltat nézni, nekünk előre kell néznünk, a jövőbe kell ösvényt taposnunk.

Szép és jó, hogy az egyház szociális intézményeket létesít, segít a mezőgazdaság talpra állításában, de az egyház nem gazdasági intézmény, hanem erkölcsi, melynek célja nem lehet más, mint a nevelés. Nekünk az ifjúság felé kell fordulnunk, ha úgy akarjuk, hogy megmaradjunk. Nagyobb városokban, erős unitárius központokban olyan lehetőségeket kellene teremteni, hogy magyar ifjaink tanulhassanak és megmaradjanak nekünk.

Nagy László szőkefalvi lelkész

1. Mit jelentett 1989 előtt lelkésznek lenni? Szavainknak súlya volt. Úgy érzem, hogy a lélekölő időben jobban felnéztek a szavszékre. Igaz, vigyázni is kellett, nem lehetett játszani a szavakkal, és főleg a lelkésznek nem. A közösségnek, az embereknek egyedül a templom maradt meg találkozási helyül. Kisebb gyülekezetekben, mint pl. az én gyülekezeteimben, talán nem is féltek egymástól annyira. Ismerték egymást, tudták, kivel mit lehet beszélni. A templomnak nagyobb vonzása, összetartó ereje volt. A közmunkák is jobban mentek.

Mit jelentett lelkésznek lenni 89 előtt? Vállalni a sorsközösséget a néppel, de úgy, hogy közben taníts, megtartsd és erősítsd a hitet, és vetni még akkor is, ha néha úgy éreztük, hogy az aratás elmarad. Öröm volt minden parányi siker, amit együtt értünk el. Ha építettünk, saját erőnkéből építettünk, javítottunk, s ezek által önmagunkat is beleépítettük a holnapba.

2. És 89 után? Úgy érzem, a lelkési szolgálat értelme, célja mindig ugyanaz volt és ugyanaz lesz: a szolgálat. Én ma is éppen úgy készülök az istentiszteletre, mint 10 évvel ezelőtt. Híveim azt várják tőlem, amit eddig tettem: köztük éljek, velük legyek jóban és megpróbáltatásban, s a szószéken az életéről beszéljek, bátorítsak és vigasztaljak. A külső világ ugyanaz, mint 89 előtt. Megmaradt a küzdés, az állandó megalázás, s az élet tele van hazugságokkal. Csupán annyi a különbség, hogy levezethetjük indulatainkat, s bele kiálthatjuk a világba, hogy "nem ilyen lovat akartam, apám".

A munkatársak ugyanazok maradtak, az egyházukhoz ragaszkodó hűséges híveink. Nem sorakoztak fel az egyház és népnevelésben rég elmaradt tanítóink és tanáraink. Ők - tisztelet a kivételeknek - megmaradtak "hűséges" közömbösöknek.

A hívek? Ugyanazok járnak templomba, akik eddig is mindig ott voltak. Kevés az új arc. Sajnos, amint az elébb is említettem, a közmunka itt nem erős oldaluk az embereknek. Talán majd egyszer újból ráébredünk arra, hogy az egyház nemcsak annyi, hogy járok templomba.

3. Mit kellene tenni és mit tudok tenni? Sokat gondolkoztam ezen a kérdésen ezelőtt is. Bosszant az, ha egy nemes, őszinte kezdeményezés a közömbösség falába ütközik. Mit tudok ilyenkor tenni? Nem foghatom meg híveim kezét. Nem nyúlhatok zsebükbe, hogy pénzt adjanak, áldozzanak a közért, kultúrára, könyvre, újságra. Amennyire időmből telik, részt veszek minden tevékenységben, hogy lássák: én is ott vagyok, - s ez talán jó.

Eltűntek a régi baráti körök, mert megjelentek az új, billiárdokkal felszerelt szórakozó helyek, s az emberek inkább ott költik a pénzt, mint szeretet-szolgálatra. Igen, ezt látjuk, ez van. Mit kellene tenni, mit tudok tenni? Végzem a magam munkáját igaz lelkiismerettel. Talán majd egyszer beáll mellém, melénk is valaki, és kibővül ez a kör szolgálni akaró, felelős emberekkel.

Hol kellene javítani, változtatni? A lelkési szolgálat már a teológián megkezdődik. Igaz, ez még napsütéses, felhőtlen idő: egy-két nap ünnepi legáció a lelkési családoznál, s e mellé egy "csekély" adomány. A legációs helyek általában olyan egyházközségek, ahol a lelkész javadalma biztosítva van, gondozott templomok, kedves hívek, baráti fecsegések, s aztán a kihelyezés után... kezdődik az élet: veszekedés a fizetésért, sértődések, intrikák stb... A reformálást először a teológus-nevelésben kell kezdeni. A teológiai tanárok ne csak óráikat megtartó gépek legyenek, hanem "lelkészek" is, akik a holnap munka és szolgatársait nevelik.

Ahhoz, hogy hatékonyabb legyen szolgálatunk, mindenekelőtt a hívek hozzáállása szükséges. Úgy látom, hogy a lelkészek nagy része tisztességgel szolgálja népét és Istenét. Tehetségünkhöz mértén felkészülünk a szolgálatra, megpróbálunk lelkészhez méltóan élni és képviselni a ránk bízott közösséget. A közösségi munkához nem elég csak a lelkész. Egy ünnepély akkor lesz lé-

lekemelő, ha a lelkészen kívül mások is részt vesznek azon. Csak azzal dicsekedjünk, amit a mi saját erőnkéből, a saját kezünkkel valósítottunk meg. Gyakran lehet hallani: kerítést, tanácstermet építettünk, templomot javítottunk külföldi testvéreink segítségével. Ezzel ne dicsekedjünk, mert nagyon sok helyen elvégeztették a munkát, de közmunkázni senki sem ment.

Mit lehet tenni? Erre a kérdésre más választ adni nem tudok, mint azt, hogy tenni kell, csinálni kell még akkor is, ha sokszor értelmetlennek tűnik az egész. Szolgálni kell, énekelni, szavalni kell, műsort kell szervezni, hogy azok, akik mindig ott vannak - ha egy-kettő is - épüljenek és lelki békességet találjanak. Azokkal kell dolgozni, akik vállalják az egyházépítő munkát, s ezekkel érdemes.

Keddi Mózes székelyudvarhelyi lelkész

Nem sokkal az érettségi előtt fordult érdeklődésem a Teológia felé. Elhatározásom inkább ösztönös volt, mint tudatos.

Bár sok hasznosat és értékeset tanultam a teológián, mégis hiányoltam a lélektan, a társadalomtudomány és az általános filozófia tanítását.

Lelkészi szolgálatom Kedében kezdtem 1974-ben. Kis- és Nagy-Kede lakosságának fiatal és középkorú része már abban az időben csaknem teljesen beköltözött Székelykeresztúrra. A lelkészi lakás és környékének képe lesújtó volt, amikor először láttam. Az egyházközség tagjai mellém álltak, így ezen a vigasztalan képen hamar változtattunk. Az ott töltött gyakorló évek alatt sokat olvastam, tanultam. Ma is hálás vagyok azért a szeretetért és bizalomért, amellyel megajándékoztak e két haldokló kisfaluk lakói.

1977-ben az újszékelyi gyülekezet egyhangú meghívással lelkészének választott, a meghívást örömmel fogadtam.

Minden évben csináltunk valamit: székelykaput állítottunk, templomot javítottunk kívül-belül, temetőt nyitottunk, újrafedtük a lelkészi lakást és az istállót, kerítésekét állítottunk, gyümölcsfákat ültettünk... Újra indítottuk a karácsonyi dalárdát felekezetre való tekintet nélkül, minden télen 3-4 szeretetvendégséget tartottunk. Olyan lett az egyházközség, mint egy meleg kicsi család.

A falu községközpont volt, így eléggé szem előtt voltam. A gyűlésekre csak akkor hívtak, amikor tapsolni és hallgatni kellett, - így a legtöbbször kimentettem magam. A rám parancsolt "önkéntes" hurrázást sohasem szerettem.

Mély áramlatként, bűvő patakként élt az egyház, de készen állva a változásra. 1989 karácsony szombatján a falu közfelkiáltással megválasztott a Nemzeti Megmentési Front elnökének. Csak pár napig tartott a mámor, hamar ráébredtünk az igazságra, mégis valami visszavonhatatlanul megváltozott: a hallgatás fala leomlott, a félelem abroncsa leszakadt. Új minőségemben próbáltam a falu magatartását, érzését helyes irányba terelni. 89 decemberének utolsó napjaiban Murvai Istvánnal, ifj. Buzogány Józseffel és Antal Dezsővel megalakítottuk az RMDSZ helyi szervezetét, melytől az első időben jogsérelmeink gyors orvoslását vártuk. Az 1990. február 15-én tartott székelyudvarhelyi RMDSZ fórumon megválasztottak a széki szervezet alelnökének. Ilyen minőségemben többször mondtam beszédet több ezer ember előtt.

Boldog voltam, hogy kimondhattam jogsérelmeinket, melyek évtizedek óta keserítik életünket, de a reménységet és örömet is, mely akkor betöltötte lelkünket. Életem legszebb élménye az a beszéd volt, amit Székelykeresztúron a Gyárfás kúrián mondtam el 1990. március 15-én, mintegy tízezer ember előtt. Az ünneplő tömeg felett ott lebegett a szabadság boldog érzése, a tiszta öröm és jobb jövőt ígérő reménység. Még a tehetetlen aggastyánok is elhozták magukat és sírtak az örömtől, hogy megérték azt a napot. Sajnos az öröm hamar ürré vált, de a szabadság szelleme mégis kiszabadult a palackból. Nemzetiségem a megmaradásért, a létéért küzdő kétmillió magyar-sághoz kapcsol, melynek jelenéért és jövőjéért én is felelős vagyok, unitarizmusom az egyetemes világra nyit ablakot.

Milyen az életem 89 után? 1990-től a székelyudvarhelyi 1-es sz. egyház-község lelkésze vagyok. Új szolgálati helyemen nagyobb a munkatér, több a feladat. Küzdelmes, de szép öt esztendő telt el már új helyemen is. Ez öt év alatt megjavítottuk a templomot kívül-belül, modernizáltuk a lelkészi lakást, gázt vezettünk az egyházközség minden épületébe, garázst és vendégszobákat építettünk, és még sok apró dolgot csináltunk.

A nagyobb öröm mégis az, hogy az emberek igénylik szolgálatunkat, járnak a templomba. Formálódik, erősödik egyházközségünk, mint lelki közösség.

Új lehetőségek kapui nyíltak meg az önszerveződés, az egyház, a lelkész előtt. Jó érezni azt, hogy szükség van ránk, értékeli munkánkat.

Mit tartok különösképpen fontosnak a lelkészi szolgálatban?

- teljes azonosulást a néppel, az egyházzal, amelyhez tartozunk.

- szóljon a lelkész bibliai alapon, de a saját lelkéből.

- legyen önállóság, változatosság és érdekesség szószéki és szertartási szolgálatunkban.

- a nehézségek, a megpróbáltatások ne törjenek meg, mert az érték az élet pörölycsapásai alatt születik.

- az anyagi ügyek, a megélhetés gondjai ne emésszék fel energiánkat szellemiségünk kárára.

- legyen egy "belső" órarendünk.

- munkánkban legyen ott az érdeklődés nyitottsága és érzékenysége mindennel szemben, ami a jelenkori világ emberét foglalkoztatja.

Hol lehetne javítani?

Egy teljesen új társadalmi, történelmi, politikai és gazdasági kort élünk. Az új helyzetben nagy szükség van az egyházak irányító szolgálatára és üzenetére. Az új lehetőségekkel új kihívások is jelentkeztek, melyekkel az egyháznak szembe kell néznie.

Általános igény egy új Szervezeti Szabályzat kidolgozása és érvénybe ültetése, melynek nem az episzkopális irányítást, hanem a demokratikus presbiteriánus irányt, az egyházközségek autonómiáját kellene erősítenie.

A teológián szemléletet és módszert kellene váltani. Kétségtelen, hogy fontos a leadott anyag mennyiségi elsajátítása, de inkább keretet kellene adni, melyet a teológus maga töltene ki tanulmányai és kutatásai során. Önálló teológiai gondolkodásra kellene ösztönözni, elvezetni az ifjúságot.

A lelkeszi munka állandó lelki-szellemi készenlétet kíván, ez az állapot csak az állandó szakmai továbbképzéssel érhető el. Az ihletés valóság fölé emelő ereje csak a folytonos készülés jutalma.

Nagy gondunk a modern és megfelelő segédanyagok hiánya. Teológiai, szászéki irodalmunk az elnyomás évei alatt, a nyilvánosság előtt való megjelenés lehetőségének hiányában, elszegényedett. Fel kellene kutatni, ki kellene adni az asztalfiókokba rejtett írásokat. És újakat kellene írni, minél többet. Ehhez azonban sokat kellene olvasni, tanulni, fordítani és írni, amire sajnos nincs idő, - legalább is nem elég. A nyugati egyházakban a lelkészeknek lehetőségük van arra, hogy minden 3-4 évben, egy fél évre megszakítsák a szolgálatot azért, hogy betervezett tanulmányaikat folytathassák és gondolataikat papírra vethessék.

Újra kellene szervezni a szászéki munkaközösségeket, melyek szászéki és szertartási szolgálatunk belső műhelyei lehetnének.

A jövőre nézve sok tervem van, szeretném ezeket a terveket valóra váltani. Szeretnék minél többet törleszteni abból: az adósságból, amellyel egyháznak tartozom.

Dr. REND ARANKA

A TERMÉSZETGYÓGYÁSZAT SIKERÉNEK LÉLEKTANI HÁTTERE

Az angol Királyi Orvosi Társaság 1993-ban döntést hozott arról, hogy a természetgyógyászat tárgyait (akupunktúra, gyógyfüvesség, fürdőterápia, homeopátia stb.) ezentúl oktatni fogják az orvosi egyetemeken. Ez a döntés mindenkit, még az orvosok többségét is meglepte, annak ellenére, hogy például a gyógyfüvesség és az akupunktúra már elég régóta szép eredményekkel dicsekedhetett az orvoslásban.

A döntés háttere nem ezeknek a gyógyászati módszereknek ismeretelméleti fejlődése volt, hanem egyszerűen gazdaságossági megfontolás. Eszerint az orvoshoz járó betegek száma csökken, szemben a természetgyógyászok pacienseinek számával. Ez azt is jelenti, hogy a betegek még pénzt sem kímélnek azért, hogy a biztosító társaságok által sokszor el sem ismert gyógyítást kapják meg, szemben az ingyenes, tudományos alapon álló állami egészségüggyel.¹

Így az orvosok rákényszerültek arra, hogy felülvizsgálják korábbi - kissé gőgös - álláspontjukat, amivel hosszú ideig nem vették figyelembe ezeket az ún. "mágikus medicina" körébe utalt tárgyköröket, mivel betegeik elpártolásának arányában csökkent a jövedelmük. Próbálták elemezni a természetgyógyászat nagy népszerűségének és tagadhatatlan eredményeinek okát. Ezek többfélék.